
Grunnprinsipper i voksenpedagogikken

Malcolm Knowles, kalt voksenpedagogikkens far, gjorde et betydelig arbeid med å syntesere et sett grunnprinsipper som den som skal jobbe med voksnes læring må ta utgangspunkt i. Seinere har andre lagt til, trukket fra og komprimert. Her tar jeg utgangspunkt i seks grunnprinsipper utformet av prof. John Goodlad, en ledende skikkelse internasjonalt innen skoleutvikling, lærerutdanning og voksnes læring. Prinsippene er så konkretisert av meg.

PS: Bruken av selve begrepet 'prinsipp' skal man her ikke ha så stor respekt for, det handler egentlig om noen sentrale antakelser om hvordan voksne lærer best og hva man kan utlede av disse antakelsene.

1. Det første prinsipp

Voksne lærer lettere dersom de kan påvirke egen læringsprosess og være aktive

Det første prinsippet er kanskje det som er vanskeligst å realisere i praksis. Her er bruken av didaktisk relasjonsmodell viktig.

I UTVIKLING OG PLANLEGGING:

- Analyser deltakernes forkunnskaper, behov og om mulig deres forventninger og motivasjon for læretiltaket. La denne analysen ha innvirkning på målformuleringene og den pedagogiske tilnærmingen.
- Hvis dere har muligheten for det, legg fram kursplan/o.l. for deltakerne i forkant og be om innspill. Alternativet kan være å bruke et panel av deltakere til høring.
- Klargjør forventninger til deltakerne fra arrangørsiden. Kommuniser dette før læretiltaket starter opp.

I PRAKTISK GJENNOMFØRING

- Hvis man ikke har fått kommunisert med deltakerne i forkant bør man åpne med å diskutere mål, innhold, metoder, behov og forventninger. Vær åpen for å korrigere opplegget ut fra dette.
- Varier bruken av pedagogiske metoder og teknikker.
- Ikke ha en så stram kjøreplan at det ikke er rom for repetisjon, utdyping, spørsmål fra deltakerne, spontane diskusjoner osv.

2. Det andre prinsipp

Voksne trenger å bli vist respekt og oppleve en lærings situasjon som bygger opp under deres selvbylde

Mange voksne sitter med negative erfaringer fra sin tid i skolen og vil ikke gjenoppleve dette. Slike erfaringer påvirker også motivasjon-en for aktiv deltakelse.

I UTVIKLING OG PLANLEGGING:

- Planlegg de praktiske forholdene grundig – rom, teknisk utstyr, forfriskninger, bevertning osv. Det viser respekt og seriøsitet.
- Gi god informasjon om både praktiske og faglige forhold i for-kant. Det er svært sjelden at man overvurderer informasjonsbehovet. Det som er opplagt og tydelig for utviklerne er ikke nødvendigvis det for deltakerne.

I PRAKTISK GJENNOMFØRING

- Snakk direkte til deltakerne i skrift og tale. Etabler en personlig kommunikasjon som ikke "snakker ned" til deltakerne. Det er deres behov, interesser og erfaringer som står i sentrum.
- Unngå å bruke metoder og teknikker som kan sette deltakerne i forlegenhet. Skal man f.eks. bruke en sensitiv metode som rollespill så gjør dette i små grupper hvor eksponeringen blir mindre.
- Ha en sekvensiell progresjon i læretiltaket, med tydelige faser. Legg inn punkter for repetisjon, oppsummering, oppklarende spørsmål osv. Vær sikker på at alle er med før man går videre.

---

3. Det tredje prinsipp

Voksne har innsikt og erfaringer som læringen må ta utgangspunkt i og bygge på

Ingen kan tilegne seg ny kunnskap i et vakuum. Vi bygger alltid videre på det vi kan fra før. De beste læringssituasjonene er de hvor deltakerne selv får være aktiv og bidra med sine egne erfaringer.

I UTVIKLING OG PLANLEGGING:

- Kartlegg deltakernes faglige or praktiske bakgrunn, f.eks. gjennom pre-tester, intervjuer eller spørreundersøkelse.
- Hvis mulig sett deg inn i deltakernes yrkeshverdag: hvordan ser den ut?, hvilke utfordringer har de?, osv. Bruk dette og informasjonen om deres bakgrunn til å spisse opplegget for læretiltaket.
- Let etter historier, eksempler osv. fra en sammenheng som kan oppleves som relevant for deltakerne og bruk disse i opplegget.

I PRAKTISK GJENNOMFØRING

- Skap et godt samarbeidsklima fra første stund, med åpenhet, dialog og respekt for alle innspill og ytringer. Inviter aktivt deltakerne til å bidra med egne erfaringer.
- Bruk metoder som bevisstgjør deltakerne om egen kunnskap og erfaringer, f.eks. historiefortellinger fra deltakerne selv, rollespill, gruppediskusjoner og skriving av refleksjonsnotater.
- Bruk metoder hvor deltakerne kan få brukt sine erfaringer i praksis. Ikke alle klarer å sette ord på det de kan, men må vise det i stedet.

4. Det fjerde prinsipp

Reflektert erfaringsbygging er en viktig del av læringsprosessen for voksne

Deltakerne bringer med seg egne erfaringer til læretiltaket, men i tilegnelsen av ny kunnskap er de også avhengig av å gjøre nye erfaringer. Egne erfaringer er den viktigste næringskilden for læring.

I UTVIKLING OG PLANLEGGING:

- Planlegg systematisk for hvordan deltakernes erfaringsbygging skal skje underveis i læretiltaket og hvordan dette skal koples til deres yrkespraksis.

I PRAKTISK GJENNOMFØRING

- Legg opp til situasjoner og aktiviteter hvor deltakerne kan få førstehånds erfaring med 'objektet' – reelt eller simulert.
- Støtt refleksjonsprosesser underveis i læringen med individuell eller gruppevis dialog og veiledning. Deltakerne blir ikke nødvendigvis bevisst erfaringene uten at de tas gjennom en prosess hvor de f.eks. skal sette ord på dette.
- Bruk forsterkingsprosesser i etterkant. I mange tilfeller vil bevissthet og refleksjon rundt erfaringer ikke komme før senere. Be deltakerne skrive et refleksjonsnotat, arranger en oppfølgingssamling osv.

---

5. Det femte prinsipp

**Voksne lærer lettere når teori og praksis ikke er atskilt,
men blir kombinert i læringsprosessen**

Der hvor et læretiltak også inkluderer oppgaveløsning, praktiske øvinger osv., blir ofte undervisning (teori) og praksisdelen skilt slik at man først får ell teori og deretter skal gjøre all øving. Hvis det er praktisk mulig bør det være en hyppigere veksling mellom disse.

I UTVIKLING OG PLANLEGGING:

- Ha en praktisk og problemorientert tilnærming også i teoretiske framstillinger.
- Planlegg en organisering av forløpet med korte intervaller mellom teori/formidling og ulike typer praktiske øvinger direkte relatert til det stoffet som sist ble gjennomgått.

I PRAKTISK GJENNOMFØRING

- Bruk problembasert læring i ulike former.
- Bruk relevante case – fra virkeligheten eller konstruerte – som utgangspunkt for både formidling, oppgaveløsning og gruppe-arbeid.

6. Det sjette prinsipp

**Voksne er ofte mer interessert i å lære for å finne
praktiske løsninger enn å lære mer teori**

Det er sagt at ingenting er så praktisk som en god teori. Det er nok ofte riktig samtidig som også gode teorier kan bli enda bedre om de blir satt i en praktisk sammenheng. Arbeidet med målformuleringer er viktig under dette punktet. Målene legger grunnen for den pedagogiske tilnærmingen og bidrar til deltakernes motivasjon.

I UTVIKLING OG PLANLEGGING:

- Formuler tydelige og operative mål og læringsmål for læretiltaket som er direkte knyttet til den praktiske anvendelsen av læringen i deres egen jobb.
- I utviklingen av en struktur for læretiltaket ta utgangspunkt i utfordringer, problemer og behov i deltakernes arbeidssituasjon og knytt teoristoffet til dette i stedet for å ta utgangspunkt i teorien.

I PRAKTISK GJENNOMFØRING

- Bruk spørsmål og oppgaver som er direkte relatert til deres praktiske hverdag, ikke rene teorispørsmål.
- La deltakerne selv komme opp med eksempler og problemstillinger fra eget arbeid som kan belyse fagstoffet. Bruk disse eksemplene som utgangspunkt for problemløsning.
- Avslutt læretiltaket med en oppsummering hvor deltakerne selv beskriver hvordan det de har lært skal anvendes i deres videre praksis.

Øystein Ramseng